

**АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАЕКТОРІЇ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ
ПРИНЦИПІВ «ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕСТЕТИКИ»
ГРИГОРІЯ ВАСЯНОВИЧА**

*Любов Ільницька,
кандидат філософських наук,
докторант Інституту проблем виховання НАПН України,
м. Київ, Україна,
e-mail: acroverses@ukr.net*

Аналітичний спектр представленого аналізу розкриває супутні наукові елементи категоріального апарату естетики, як навчальної дисципліни вищої школи в найширшому діапазоні досвідченого інноваційного пошуку, яким і характеризується унікальна фахова педагогічна розробка відомого українського діяча, науковця та літератора – Григорія Петровича Васяновича. Це дослідження спрямовано на ретельне винайдення авторської траєкторії обґрунтування "педагогічної естетики", як самостійного наукового джерела, що має можливості вийти за межі спеціалізованого професійного дискурсу і посісти почесне місце у предметному переліку педагогічних курсів для підготовки профільних спеціалістів академічного гатунку. Також наголошено на тому, що усталена естетична термінологія відповідного підручничкового обігу може розширюватися за рахунок інноваційності теоретико-практичних принципів "Педагогічної естетики" Григорія Васяновича.

Ключові слова: інновація; естетика; педагогічна естетика; "інноваційна траєкторія"; підручник.

Постановка проблеми. У наявних підручниках з естетики здебільшого розміщено типовий інформаційний блок понятійного навантаження з паралельним виведенням культурно-історичної періодизації, інколи з прикладами типового аналізу мистецької стилістики. Проте освітня складова у вже самостійній науковій площині "естетичного виховання" майже не вибудовується, а наявний контекст лише виявляє відсутній науково-теоретичний досвід локального виведення з-під опіки умоглядно-філософського простору ті сполучники, що впевнено відповідають за вплив естетики на формування особистісного становлення в дивовижний педагогіко-естетичний наратив, коли початковий матеріал вже не аналізує естетичне як еволюційну та нормативну статистику. Отже, підручник такого типу, коли освітньо-виховні завдання естетики щодо вмотивованого вдосконалення є не накопиченим п'єдесталом для засвоєння, а виступає в ролі методико-інноваційного сполучника дієвого прикладу

педагогічного функціонування естетики в масштабі авторського підручника, яким і є навчальний посібник Григорія Васяновича.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Предмет "педагогічна естетика" у підручниковому інваріанті безпосередньої інноваційності вмотивовано наголошує на тому, як треба кваліфіковано подавати у сучасних підручниках принципи естетично-виховних положень. Відтак, цей прогресивний погляд вдало розкривається у новітньому авторському посібнику "Педагогічна естетика" [1]. Григорій Васянович – автор цього навчального видання – вперше на рівні інноваційних положень теоретико-прикладного підґрунтя оприлюднює невимовний науковий масштаб малодосліджуваного поступу. Зрештою, Григорій Петрович вже у своїх попередніх наукових розвідках проводив цю лінію аналізу. На цю рису треба звернути увагу, коли йдеться про актуальний супровід "педагогічної діяльності" в ціннісному просторі естетичної культури [2].

Також у цьому дослідженні при винайденні площини наслідування спадкового погляду на представлений комплекс естетики та педагогіки залучається до обґрунтування і поважний досвід Івана Андрійовича Зязюна з його повсякчас необхідними просвітницькими засадами щодо шляхів освіти у вимірах естетичних принципів прогресивного виховання [3].

Мета статті полягає у розкритті змістовних складових нового підходу до структурування естетичного знання у підручниковому всесвіту педагогічного зразка з інноваційним наголосом на спрямованості до переформатування наявних підручників з естетики для вищої школи з використанням творчої складової як унікальної траєкторії для ствердження авторського формату під час укладання навчального посібника з "педагогічної естетики".

Виклад основного матеріалу. Ментальне поле підручників з естетики зрідка розширене до аналізу не тільки понятійного апарату естетичного виховання, а й до мотиваційного кола введення до висвітлення програмних питань ще й багатогранної проблематики функціонування естетики в теоретичному середовищі педагогічної цілісності.

Насамперед об'ємне видання "Педагогічна естетика" Григорія Петровича Васяновича – це структуроване зібрання первинних елементів естетичного напрямку думки. Крім того, різноплановість заглибленого відновлення розуміння природи "естетичного як філософсько-педагогічного феномену" дає змогу більш об'єктивовано сполучати конструктивні механізми естетичного як чуттєвого еквівалента краси у всебічних проявах духовного оприлюднення. За Григорієм Васяновичем, "естетичне завжди є орієнтованим на індивіда, який виступає в культурному контексті, у спілкуванні з іншими, і саме тому естетична єдність має не систематичний, а конкретно-архітектонічний характер" [1, с. 22]. Центричність цього положення є унікальною для підручничкового підходу з естетики, адже індивідуально-особистісний потенціал, у тому числі майбутнього педагога, розчиняється у безмежно видовищних вимірах естетичної культури.

Таким чином, перенесення смислового центру з превалійованого ставлення естетичного у двополюсності – високого і низького вододілу здобутків людства – на змістовий аспект у бік "професійної діяльності педагога", але в режимі синтезуючого наукового розміщення естетичної плюралістичності як докладної системи з освітньо-виховним пріоритетом залучення до понятійного обігу дотичних позицій. Згідно із цим положенням, "до системи педагогічної естетики входять і такі елементи, як естетичний потенціал, естетична здатність до педагогічної творчості, естетичний саморозвиток, естетична самореалізація особистості" [1, с. 45]. Натомість, фаховий навчальний посібник з естетики за редакцією В. О. Лозового таку підтему, як "естетичне виховання та його специфіка, методи та засоби", підпорядковує всезагальному простору, що втілюється в назві розділу "Естетична культура та шляхи її формування". Звісно, апологетика цього сенсу виявляє закономірні прагнення сполучити мету виховання з естетичним ідеалом людства. "Коли йдеться про виховання, то завжди передбачається деякий ідеал, бажана мета, до якої ми прагнемо та з якою співвідносимо вибір шляхів та засобів педагогічних впливів" [5, с. 178]. Однак Г. П. Васянович ще у попередніх наукових розвідках звертає увагу на якісні процеси щодо реконструкції цілісно-естетичних вважелів науково-педагогічного змісту: "змінюються гуманістичні оцінки раціоналізованого й алгоритмізованого

знання. Звертається серйозна увага на морально-духовні та духовно-естетичні виміри знання і пізнання" [2, с. 8]. Поступове виведення інформаційної площини естетичного знання в центр педагогічного розгляду – це вітчизняний принцип освітньої засадничості, який сповідував український науковець, педагог та діяч – Іван Андрійович Зязюн (1938–2014).

У своєму спеціалізованому дослідженні Г. П. Васянович виходить на корінні для І. А. Зязюна перспективні положення через функціонально-психологічний аспект зазначеної проблеми у порівняльному мотиві релевантного самонаповнення: "Як і художник, педагог перебуває у стані творчості, в якому реалізує свої духовні потреби, запити" [4, с. 224]. Зрештою, прив'язка до наукової спадщини Івана Зязюна аргументовує й проблемне поле "педагогічної естетики" Григорія Васяновича.

Відтак, досконале ствердження принципів науково-педагогічної традиції – це рідкісне явище у наш час, адже, доповнюючи невмирущий досвід попередніх діячів власним підходом до провідних питань змістовно-виховного гатунку, одночасно розкривається і далекоглядність провідних засад одухотвореного просвітництва, зрештою до якого з функціональним кодом відновлення естетичного ладу щодо педагогічної культури і спрямована саме ця ґрунтовна праця Григорія Васяновича – "Педагогічна естетика" 2021 р. видання. Отже, продовжуючи встановлений поважний дискурс наукової школи Івана Андрійовича Зязюна, якому Григорій Петрович Васянович і присвятив своє неповторне дослідження, відбувається наполегливе занурення в тематичну основу такого ускладненого понятійного наративу, як "педагогічна естетика", з верифікаційною систематизацією органічного простору поєднання винайдених категоріальних розбудов у класичних відтінках канонічно усталеної естетики з чітким усвідомленням особистісного призначення педагогічної діяльності.

Конструктивно посібник складається з восьми розділів. Відповідно, кожен з них класифікується в розширену структуру підпунктів докладного позначення супутньої проблематики. Таким чином, послідовне викладення матеріалу проявляється у виразній поступовості виведення з першого константного підпорядкування: "естетичне як філософсько-педагогічний феномен" через виміри "предмета і функцій

педагогічної естетики" до вагомої лінії актуального умовиводу: "педагогічна естетика в системі міжпредметних зв'язків". Середовище наукового аналізу першого розділу є канвою для кількох наступних частин, де вивчення персоніфікованого потоку самобутніх підходів до постійного нарощування вчительського потенціалу пов'язується автором з реконструкцією "естетичної свідомості особистості педагога" та "естетичною діяльністю педагога та її формами". Важливо підкреслити, що такі загальноестетичні понятійні явища, як "естетичний смак", "естетичний ідеал", "катарсис" та "естетичні почуття", не обґрунтовуються автором із позиції естетико-педагогічних процесів. Утім, разом із попереднім базовим переліком ці поняття вже виступають провідниками при переході до наступних термінологічних акцентів, якими є "естетичне сприймання", "естетична інтуїція", "естетичне спостереження", "естетична насолода", "естетичні уява та фантазія", тобто вже цей понятійний рівень, спираючись на попередній, виявляє конструктивність науково-освітнього досвіду Григорія Васяновича щодо передбачення наявної нагальності у віднаходженні безумовних педагогічних корелятив, завдяки яким позиціонується суттєвий естетичний простір особистості педагога, коли "естетична спрямованість", "естетичні знання", "естетичні цінності" та "розуміння, естетичне судження й оцінка" наближають дослідження до комплексного вивчення структурних понятійних вже не явищ, а понятійних підрівнів, з подальшим спрямуванням до відновлення статусу провідної теоретико-естетичної нормативності, яка фахово представлена в четвертому розділі видання – "Основні категорії педагогічної естетики".

Водночас, окрім пріоритетних естетичних категорій "гармонія і міра", "прекрасне і потворне", "піднесене і нище", "трагічне і комічне", у п'ятому параграфі цього розділу до знаного переліку парних категорій професійного наукового апарату з процесів естетизації педагогічної діяльності ще додаються слушні життєствердні та духовні принципи, які Григорієм Петровичем підносяться до самостійного рівня категоріальних носіїв вже не тільки естетики як галузі філософського знання, а естетики педагогічного поступу нетривіальних освітньо-виховних відкриттів. Відтак, до таких категорій естетико-педагогічного суголосся належать: "любов", "радість" і "страх". Категоріальне тлумачення любові здебільшого відбувається на засадах

"філософії любові" та морально-правової модальності. Проте як естетична категорія "любов" подається Григорєм Васяновичем у "естетико-персоналістичному" контексті гегелівського позиціювання. Тому виведення категорії "любові" від "духовної сили" недосяжної "справжньої любові" до джерельного шляху Яна Амоса Коменського з доречними наголосами аналізу «любові» в системі "учитель – учень". З цієї взаємопов'язаної сутності уточнюючої відбудови категоріального змісту "любові" ще з'являється "ідея щирої любові вчителів до учнів", і саме тут наведено цілопокладання "естетико-персоналістичного" звучання, що спирається на особистісні роздуми Костянтина Ушинського та Василя Зеньківського. Ціннісні висновки цих двох класиків педагогічної думки в актуальній ідентифікації оновлених педагогіко-естетичних сенсів зафіксовуються через етап "любові учителя до учня" та "важливого показника – душевно-духовної підтримки учня з боку вчителя". Знову-таки, Григорій Васянович демонструє постійне бажання впритул підійти до прекрасного в чуттєвих рефлексіях любові до парадигмального розкриття "довіри між учителем і учнем", поруч з яким вивищується і наступний науковий поступ – "вияву педагогічної любові" у "спільних досягненнях вчителя й учнів".

Окремо слід зупинитися на розділі "Мистецтво у структурі професійної діяльності педагога" – це передостанній розділ книги, де творчі конгломерати універсальності мови мистецтва збігаються з дивовижною екстраполяцією суттєвих позицій мистецтвознавчої класифікації з доцільним інформаційним супроводом виховного призначення мистецтва, який з натхненням відображено у підрозділі "Основні види і жанри мистецтва". Разом з тим, уникаючи уніфікації самобутнього солоспіву "сутності мистецтва" в різноманітних інваріантах широклядного авторитетного масштабу безкінечних поглядів на розвиток мистецького світу, Григорій Петрович мудро підводить "діалектичний вза'ємозв'язок" з "предметом і функціями мистецтва" у перспективі фахового огляду художньо-образної мови мистецтва у всезагальних духовних джерелах завершального розділу посібника "Сутність і зміст естетичного виховання майбутнього педагога". Проте ґрунтовність положень цього розділу акумулює системотворчий підхід усього посібника з "педагогічної естетики" на противагу поділу процесу естетичного виховання на два рівні "стихійний і

усвідомлено цілеспрямований" [6], як пропонують у академічному університетському виданні з нахилом на доповнюючому вимірі "безперервного естетичного самовиховання" [6, с. 427].

Насамкінець, потрібно наголосити на унікальності зазначеної новітньої наукової розробки, бо беззаперечним статусом інноваційності й відрізняється розглядуваний посібник, адже перспективність цього підходу набуває найвищого ціннісного значення в теоретичному векторі думки навіть при виявленні ролі виняткового цитованого матеріалу з доречно дібраними талановитими поетичними рядками безпосереднього авторства Григорія Петровича, завдяки яким представлене видання привертає ще більшу увагу. Тому варто навести епіграф до підрозділу "Розуміння, естетичне судження і оцінка": "Ми – вчителі! Всьому дітей навчаєм, / Розумний вчитель в учня навчається навзаєм. / Та справа не лиш в тім, щоб вчити пізнавати, / А суццю правду зрозуміти й учневі сказати" [1, с. 138].

Не слід оминати і дещо особливої естетичної спрямованості посібника, яка виявляється в цікавому оформленні видання з ілюстративними зразками різнопланового видовищного потенціалу рідної культури, у середовищі якого за твердженням самого автора: "людина прагне пробудження духа, у якому тріадно об'єднуються Істина, Благо і Краса" [1, с. 450].

Також варто нагадати, що 9 квітня цього року Григорія Петровича Васяновича було обрано Почесним академіком НАПН України. До натхненних привітань слід додати влучні рядки самого автора з докладно проаналізованого навчального видання «Педагогічна естетика»: "Нехай усе співає у цім світі, / Нехай співають море й небеса! / Благословляю всі прожиті миті – В мені живе любов – в ній щастя і краса! / Як вірний син українського народу, / Живу у цій красі! Я маю насолоду!" [1, с. 198].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інноваційна траєкторія наукового поступу, що вправно продемонстрована в ряді теоретико-практичних принципів систематизуючого зразка надзвичайного тематичного наповнення первинних якостей найширшого навчально-виховного обсягу цілеспрямовує дисциплінарний підхід Григорія Васяновича в самостійний підручковий вимір. Таким чином, видання "Педагогічна естетика" є докладним і виваженим джерелом

самобутнього поступу з багатоаспектними принципами щодо естетичних особливостей становлення професійної діяльності педагога.

Використані джерела

- [1] Г. П. Васянович *Педагогічна естетика*: Навчальний посібник. Львів, Україна: Норма, 2021.
- [2] Г. Васянович, В. Онищенко, «Дидактичні засади формування професійних якостей майбутніх фахівців професій типу "людина – людина"», *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 2, с. 7 – 29, 2014.
- [3] *Іван Андрійович Зязюн: педагог, вчений, філософ*. Київ, Україна: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018.
- [4] Г. П. Васянович, «Філософсько-педагогічні ідеї академіка Івана Зязюна», *Педагогіка і психологія професійної освіти*, № 4, с. 217 – 227, 2014.
- [5] *Естетика*: Навчальний посібник. Київ, Україна: Юрінком Інтер, 2007.
- [6] *Етика. Естетика*: Навчальний посібник. Київ, Україна: Центр учбової літератури, 2020.

References

- [1] H. Vasianovych *Pedahohichnaestetyka: Navchalnyyposibnyk*. Lviv, Ukraina: Norma, 2021 (in Ukrainian)
- [2] H. Vasianovych, V. Onyshchenko, «Dydaktychni zasady formuvannia profesiinykh yakostei maibutnykh fakhivtsiv profesii typu "liudyna – liudyna"», *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, № 2, s. 7 – 29, 2014. (in Ukrainian)
- [3] Ivan Ziazun: *pedahoh, vchenyi, filosof*. Kyiv, Ukraina: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2018. (in Ukrainian)
- [4] H. P. Vasianovych, «Filosofsko-pedahohichni idei akademika Ivana Ziaziona», *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, № 4, s. 217 – 227, 2014. (in Ukrainian)
- [5] *Estetyka: Navchalnyi posibnyk*. Kyiv, Ukraina: Yurinkom Inter, 2007. (in Ukrainian)
- [6] *Etyka. Estetyka: Navchalnyi posibnyk*. Kyiv, Ukraina: Tsentr uchbovoi literatury, 2020. (in Ukrainian)

Любовь Ильницкая, кандидат философских наук, докторант Института проблем воспитания НАПН Украины, г. Киев, Украина

АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННОЙ ТРАЕКТОРИИ ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ "ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЭСТЕТИКИ" ГРИГОРИЯ ВАСЯНОВИЧА

Аналитический спектр представленного анализа раскрывает сопутствующие научные элементы категориального аппарата эстетики как дисциплины высшей школы в самом широком диапазоне опытного инновационного поиска, которым и владеет уникальная педагогическая разработка известного украинского научного деятеля, теоретика и литератора – Григория Петровича Васяновича. Это исследование направлено на тщательное определение авторской траектории обоснования "педагогической эстетики" в качестве самостоятельного научного направления, которое имеет все возможности выйти за рубежи специализированного профессионального дискурса и занять почетное место в предметном списке педагогических курсов для подготовки профильных специалистов академического профиля. Также, в статье подчеркнут тот факт, что классическая эстетическая терминология определенного образца учебника может расширяться за счет инновационности теоретико-практических принципов "Педагогической эстетики" Григория Васяновича.

Ключевые слова: инновация; эстетика; педагогическая эстетика; "инновационная траектория"; учебник; учебное пособие.

ANALYSIS OF THE INNOVATIVE TRAJECTORY OF THEORETICAL AND PRACTICAL PRINCIPLES OF "PEDAGOGICAL AESTHETICS" GRIGORY VASYANOVICH

The innovative trajectory of scientific progress, which is skillfully demonstrated in a number of theoretical and practical principles of systematizing a sample of extraordinary thematic content of the primary qualities of the widest educational volume, directs the disciplinary approach of Hryhoriy Vasyanovych to independent learning. Thus, the publication "Pedagogical Aesthetics" is a detailed and balanced source of original progress with multifaceted principles on the aesthetic features of the formation of professional activity of teachers. The centrality of some fundamental provisions of this educational and scientific work is unique to the textbook approach to aesthetics, because the individual-personal potential, including the future teacher, dissolves in the infinitely spectacular dimensions of aesthetic culture.

Structurally, the manual consists of eight sections. Accordingly, each of them is classified into an expanded structure of sub-items of detailed designation of related issues. Thus, the consistent presentation of the material is manifested in a clear gradual derivation from the first constant subordination: "aesthetic as a philosophical and pedagogical phenomenon" through the dimensions of "subject and functions of pedagogical aesthetics" to a significant line of relevant inference: "pedagogical aesthetics in intersubject relations". The analytical spectrum of the presented analysis reveals the accompanying scientific elements of the categorical apparatus of aesthetics, as a discipline of higher education in the widest range of experimental innovative search, which is owned by the unique pedagogical development of the famous Ukrainian scientist, theorist and writer – H. Vasyanovich. This study is aimed at a detailed definition of the author's trajectory of substantiating "pedagogical aesthetics" as an independent scientific direction that has every opportunity to go beyond the specialized professional discourse and take an honorable place in the subject list of pedagogical training courses for specialized academic specialists. Also, the article emphasizes the fact that the classical aesthetic terminology of a certain sample of a textbook can be expanded due to the innovativeness of the theoretical and practical principles of "Pedagogical aesthetics" by Hryhoriy Vasyanovich.

Keywords: innovation; aesthetics; pedagogical aesthetics; "innovative trajectory"; textbook; study guide.